

РЕЗЮМЕ
НА НАУЧНИТЕ ТРУДОВЕ
НА ДОЦ. Д-Р ЗДРАВКА КОНСТАНТИНОВА,
ПРЕДСТАВЕНИ ЗА УЧАСТИЕ В КОНКУРСА ЗА ПРОФЕСОР ПО
ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.5. ОБЩЕСТВЕНИ КОМУНИКАЦИИ
И ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ (ЖУРНАЛИСТИКА – ИСТОРИЯ НА
БЪЛГАРСКАТА ЖУРНАЛИСТИКА ДО 1944 Г.),
ОБЯВЕН В ДЪРЖАВЕН ВЕСТНИК, БР. 9 ОТ 2.02.2016 Г.

Константинова, Здравка. Българската журналистика (1842–1944). Актуални ракурси. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, 2015, 305 с.

Сборникът включва научни статии предимно върху неразработвани проблемно-тематични насоки от история на българската журналистика. Предизвикателството е твърде голямо не само поради огромния масив от около 10 270 периодични издания. Но и от комплексността, сложността, многообразието на изследваната материя.

Използвани са главно два подхода – единият е на панорамния анализ, а другият – чрез сондажи в конкретни невралгични зони.

Панорамните изследвания са посветени на: медии, мрежи, чипове (с. 9–26); на географията (с. 27–44); на марките на българската преса (с. 45–56); на преактуализиращия се проблем за свръхфункциите/дисфункциите на българската

журналистика от Възраждането до днес (с. 57–67); новооткрити първоначала в история на българската журналистика (с. 87–95); за властта и медиите (с. 172–179); за традиционни проявления в отношенията между тях (с. 269–275); за разширяване на комуникационното поле чрез чужди езици (с. 191–203); за екология на журналистиката (с. 292–299); необходимостта от засилване на образователната функция на медиите (с. 276–291); стереотипизиране на причинно–следствени връзки (с. 300–305).

Не бе изследвано разширяването на комуникационното поле на българската журналистика на чужди езици до 1944 г. (с изключение на Възраждането). Така че проучванията са пак на нов терен (с. 191–203). Периодиката между България и Австрия е също непроучен досега вектор (с. 204–226).

Разкриват се нови факти, лансирани са нови трактовки от първоначала на българската журналистика – отново с намерението да са съвременно полезни (с. 87–95).

Портретувани са български периодични издания през събитийната им рефлексия: в. „Вечерна поща” (София, 1900–1914), в. „Вечерна поща” (София, 1905–1910), в. „Дневник” (София, 1902–1944) и в. „Утро“ (София, 1911–1944), (с. 96–154). В. „Женский свят“ (София, 1893–1898) е представен цялостно (с. 155–171).

Портретите на няколко журналисти поставят в историческа перспектива актуални проблеми на професията (с. 68–86, с. 252–268).

Проявен е научен интерес към редки таланти на едновременно писаната и на изобразителната публицистика. Навлиза се в ново изследователско пространство далеч преди събития да фокусират карикатурата – този толкова въздействен журналистически жанр (с. 227–259).

Медии, мрежи, чипове. Към панорамните знаци в българската журналистика (1842–2004).

В статията са очертани обобщаващи аспекти на българската журналистика. Подходът е интердисциплинарен, той миксира история на българската журналистика предимно в социологически, политологически, културологични ракурси. Целта е да се открият знакови процеси, явления не само от днешна гледна точка, но и във връзка с очертаващи се перспективи. Тази полифония не остава само в тогавашната 160-годишна българска журналистика. Заглавието „Медии, мрежи, чипове” отвежда към дългосрочно прогнозиране. Научно се проблематизират редица въпроси с нови аргументи: относно срастването на политическата, финансова и медийна власт; корупцията; унификацията на българската журналистика; настъпващата и чрез медиите маргинализация, докато в миналото те традиционно са модернизирани. Диагностицират се дисонанси в общата картина на българските медии – анемизираните студентски медии на фона на богатата и в

това отношение традиция, съществуването на редица бели полета – например за проблеми на младите хора, жените, редовите журналисти, въпреки преобладаващият типаж на съвременния български журналист – млада, жена, журналистка.

География на българската преса (1878–1944).

Географията на българската преса бе анализирана до Освобождението. В посветената ѝ статия се очертават и проучват нейните топоси от Освобождението до 1944 г. Открояват се с особеностите си основни центрове на пресата ни по света и у нас. Проясняват се и изскочили за първи път изненадващи наблюдения като например количествено преобладаващите топоси на пресата ни в селата в сравнение с градовете.

Марките на българската периодика.

Напречният разрез през различни тематични проблематизации доказва колко плодотворен е този подход при изследователското предизвикателство на огромния масив на българската преса. В статията са открити и проучени особености на марки от българската периодика (от Освобождението до 1944 г.) – запълва се бяло изследователско поле. Тук за първи път в нашето медиазнание се изяснява понятието марка, съотнесено към пресата ни.

Възрожденската ни преса и модерността.

Проблемът за свръхфункциите на българската възрожденска журналистика (около който се центрира монографията: Здравка Константинова. Държавност преди държавата. Свръхфункции на българската възрожденска журналистика. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2000 (1. изд.); 2002 (2. изд.); 2010 (3. изд.) в тази статия се разгръща в актуалния ракурс за дисфункции на българската журналистика. Акцентирано е върху модернизиращата роля на възрожденската журналистика. Очертани са съвременни маргинализиращи тенденции. Открити са и някои вътрешно присъщи на пресата белези на модернизация, като например специализирането на периодичните издания, модерни подходи по отношение на професионалните журналистически стандарти и етика.

Власт и медии.

Статията очертава една по-обща рамка във връзка с отношението на държавната власт към медиите, като красноречив белег за характера на политическата култура в дадена страна. Тя се разширява, детайлизира в следващи изследвания.

Един закон за печата с три лица.

В статията за първи път е обърнато внимание на трите различни начина, по които действа Османският закон за печата от 1864 г. в нашата медийна история. Въз основа на тази на пръв поглед парадоксалност са изведени научни обобщения, свързани с характера на общественно-политическата система и проявленията ѝ в медийното законодателство.

Традиционни проявления?

Основният проблем за медийната собственост е прояснен в тази статия в историческа перспектива през традиционни проявления.

Първопричина или следствие? Историческа перспектива.

В статията се изследва и типологизира прехвърлянето върху медиите на отговорността на първопричина, а не на следствие. За първи път в българското медиазнание се изяснява и обосновава тезата (и в историческа перспектива, и в прогностична насока) за обречеността на медийното реформаторство при липса на промяна в общественно-политическия модел.

Екология на журналистиката.

За първи път в българското медиазнание с тази статия се въвежда и обосновава понятието екология на журналистиката. Открити са признаци за замърсяване на медийната среда в България, посочва се един от начините за прочистването ѝ – чрез медиатизиране на знанието.

„Двата крака на един народ са училищата и вестниците.“ За образователната функция на медиите.

Необходимостта от засилване на образователната функция на медиите се изследва в статията в исторически и в съвременен контекст, с включване на примери за успешни европейски практики.

Комуникационно поле на чужди езици.

Разширяването на комуникационното поле на медиите ни отвъд българската аудитория е трайна грижа на журналистическата ни колегия още от Възраждането. В тази насока статията разкрива нов изследователски терен – от 1878 г. до 1944 г.

Периодика между България и Австрия.

За първи път статията очертава и типологизира българската преса в Австро–Унгария/Австрия и на австрийската преса в България до 1944 г.

„Новини. (Колкото за сега)”. За няколко първоначала в българската журналистика.

Статията разкрива за първи път огласената от Стоян Михайловски идея за сдружаване на българските журналисти. Открито е първата в история на българската журналистика целенасочена корекция според качествени професионални стандарти. Представена е първата дисертация, посветена на българската журналистика.

Независимостта на България и информационни всекидневници (1908 г.).

През темата за обявяване на независимостта на България през 1908 г. в статията са характеризирани доминиращи тогава периодични издания от масовата преса у нас. Изследвани са както тяхната типология, така и индивидуални особености. Открити са журналистически почерци. Разкрити са за първи път редица факти, проявления, тълкувани в лабораторията на историята като казуси за професионалните журналистически стандарти и етика. Въвеждат се в научно обращение масиви от

писана, образна журналистика (предимно карикатура) и реклама.

„Вестникът е културомер“. В. „Утро“ (1911–1944) и Летните олимпийски игри от 1936 г.

В. „Утро“ – най-многотиражният български вестник до 9 септември 1944 г., е изследван в статията през темата за Олимпийските игри в Берлин през 1936 г. В конкретиката на това събитие се разкриват както типични проявления на този всекидневник, на масовата преса, така и колоритни примери, включително в областта на карикатурата и дизайна.

Чудноват ли е „Женский свят“ (1893–1898). Първото ни следосвобожденско периодично издание за жени.

Статията е първият портрет на това издание. Изследването е в аспекта на търсене на стойностни предшественици, които да подскажат направления за излизане от съвременната масова матрица на маргинализираща женска преса в България. В многоаспектното проучване се въвеждат в научно обръщение нови факти, текстове, доказва се тезата за изпълнената мисия на „Женский свят“ за гражданско съзряване на жената в България.

*„Драгий любородче!“. Константин Фотинов, сп.
„Любословие“ и мисионерите.*

Подходът в тази статия към първооснователя на българската журналистика Константин Фотинов е през просвещенското му общуване с протестантските мисионери. През забележителната му толерантност, стъпила обаче на здрава почва – верска и на родолюбиви градивни ценности.

*Журналистически новаторства на Петко Р.
Славейков.*

Концентрирането върху журналистическите новаторства на Петко Р. Славейков го откроява като първенстващ в нашата култура в осмислянето в дълбочина на ролята на пресата – досега не бе изтъкнато това негово постижение. В статията са отворени и пространства към по-сетнешни резонанси на негови периодични издания.

Драмата на Димитър Мацанкиев.

Статията е първо изследване, посветено на Димитър Мацанкиев. Сред неговите ярки проявления е журналистиката му в българските предавания на Радио Лондон, откъси от която са въведени в научно обращение. Поставени са извечни въпроси, свързани с емиграцията, включително с тъй наречената вътрешната емиграция.

Дяволски ли не му провървя на Фра Дяволо. Райко Алексиев, създателят на в. „Щурец“ (1932–1944).

В статията за Райко Алексиев е развита теза, произтичаща от убийствения Бай Ганьо.

Карикатура – ефектна и ефективна.

През словото и карикатури на Илия Бешков в статията се аргументират изследователски тези, които получават потвърждение в съпоставителен анализ с карикатури на Тодор Цонев и на Христо Комарницки. Разбира се, става дума не само за проявления на авторски почерци, но и на забележителни граждански позиции.

Креативност чрез карикатура.

Статията е първото академично навлизане в творческата лаборатория на Христо Комарницки. Разкриват се същностни особености на вестникарската карикатура, на журналистическата професия, открояват се типологични сходства в подхода на крикатуристи – български и източноевропейски (в смисъла от преди 1989 г.), в сравнение със западноевропейски и от САЩ.

Очертания на женската преса в България (1871–1944). В: Медии и комуникации. 40 години ФЖМК. София: Университетско издателство „Св. Кл. Охридски”, 24 с. (Под печат).

Статията за първи път представя, изследва цялостния портрет на българската женска преса до 1944 г. Изтъкната е общата закономерност, която я поражда, ситуирането ѝ в този род периодика по света. Изведени са няколко изследователски направления, през които се търсят научни обяснения, изводи: периодизация, видове (уточнени от авторката), марки, топоси, периодичност, тиражи, знакови издания от непартийната женска преса. Обобщенията са направени въз основа на издирения впечатляващ масив от женски периодични издания (обемът ѝ се прецизира за първи път в настоящата студия). Откроени са три знакови издания от непартийната женска преса: в. „Женски глас” (София, 1899–1944), пример за журналистика на експертната компетентност; „Вестник на жената” (София, 1921–1944), стойностен седмичник, и сп. „Беседа”, качествено списание, преименувано през 1940 г. на „Дом и свят” – „Беседа/Дом и свят” (София, 1934–1944). Прави се цялостно портретуване на тези знакови издания, макар и в щрихов вариант, за който обаче са хвърлени големи изследователски усилия.

Откροена е актуалността на научноизследователската тема, на тезите. Зад историческата перспектива, зад изследователското внимание към определени аспекти, прозира стремежът да се

просветляват не само съвременни проблеми на медиите, но и да се търсят успешни пътища напред.

Из типологията на българския всекидневник в междувоенния период. „Утро” (1911–1944) и „Зора” (1919–1944) в паралел от лятото на 1938 г., 49 с. (Приета за печат в Годишник на СУ, ФЖМК, 23, 2016).

В студията за първи път се прави паралелно портретуване и типологизиране на два от доминиращите всекидневници в България в междувоенния период: в „Утро” (София, 1911–1944) и в „Зора” (София, 1919–1944). Включват се колкото се може повече компоненти от: програмните им намерения, структурата, авторските проявления, дизайна, жанровата характеристика, карикатурата, фотографията, използването на литературното четиво, рекламата. Засегнат е и въпросът за финансирането. Спецификата на двата всекидневника е анализирана през отразяването от тях конкретно събитие в развитие – дебатите около проектозакона за печата от лятото на 1938 г. Чрез него се проверяват представените в студията програмни намерения на двете издания, на заявени от тях стратегии. Въвеждат се в научно обръщение програмни и други значими текстове, знакови карикатури и реклами от двата изследвани вестника.

Проблематизирани са в историческа перспектива основни професионални и етични стандарти, саморегулацията,

въпросът за собствеността на медиите. Все актуални въпроси за българските медии.